

מילים תחת סכך אחד

חג הסוכות נקרא על שם הסוכה שבה יושבים במהלך החג. מהי סוכה? זהו מבנה המסוכך על אדם או על בעלי חיים מפני השמש. במקרא אנו מוצאים למשל את סוכת שומר הכרם: "וַיִּנְתְּרָה בַת צִיּוֹן פֶּסֶפָה בְּכָרֶם כְּמִלּוּנָה בְּמִקְשָׁה" (ישעיהו א, ח), את סוכתו של הנביא יונה: "וַיֵּשֶׁב מִקְדָּם לְעִיר וַיַּעַשׂ לוֹ שֵׁם סֹכָה וַיֵּשֶׁב תַּחְתֶּיהָ בְּצֶל" (יונה ד, ה), וכן: "וַיַּעֲקֹב נִסְעֵ סֹכְתָה וַיָּבֹן לוֹ בַּיִת וַלְמַקְנָהוּ עָשָׂה סֹכֹת עַל כֵּן קָרָא שֵׁם הַמָּקוֹם סֹכּוֹת" (בראשית לג, יז).

המילה **סֹכָה** גזורה מן השורש סכ"ך, כמו המילים **סָכַךְ** ו**סֹכְכָה**. במילים אלו השורש בא במלואו, ואילו במילה **סֹכָה** שתי הכ"פים התלכדו לאות אחת שיש בה דגש. שורש זה מציין ביסודו כיסוי והסתרה. בתנ"ך אנו מוצאים פועל בבניין קל: **סָכַךְ**. יש שהשורש בא בו במלואו, ויש שבאה כ"ף אחת בדגש. בתיאור ארון הקודש בספר שמות נאמר: "וַיְהִי הַכְּרֻבִים פְּרָשֵׁי כְנָפִים לְמַעַלָּה **סֹכְכִים** בְּכַנְפֵיהֶם עַל הַפְּרָכֹת" (כה, כ); ואילו במלכים א נאמר: "**וַיִּסְכְּוּ** הַכְּרֻבִים עַל הָאֲרוֹן..." (ח, ז). בעברית שלנו יש שימוש דומה בפועל בבניין קל: 'הוא סָכַךְ בידיו על ראשו', או בבניין פיעל: 'היא סֹכְכָה בכנפיה על גוזליה הרכים'.

אל השורש סכ"ך משויכים שמות עצם נוספים: **מָסַךְ**, **מוֹסָךְ**, **סָד**. **מָסַךְ** הוא וילון שתפקידו להסתיר ולחצוץ, ובימינו בעיקר הווילון הכבד המסתיר את הבמה בתאטרון. המילה משמשת גם בביטויים ציוריים: 'מסך הברזל', 'מסך עשן'. מכיוון שתפקיד המסך להסתיר ולחצוץ – לא ראוי להשתמש במילה זו לַבֵּד שעליו מקרינים סרט או לחלק המקביל בטלוויזיה אלא במילה **מִרְקָע**, ובמחשב נשתמש במילה **צָג**.

מוֹסָךְ – מילה זו באה בתנ"ך פעם אחת בלבד: "מוֹסַךְ הַשֶּׁבֶת" (מלכים ב טז, יח; לפי הכתיב: מיסך), ומפרשים שזהו אוהל או מבנה מקורה ששימש את משמרות הכהונה המתחלפים במקדש בשבת. מי היה הראשון שקשר את 'מוסך' למכוניות איננו יודעים. אבל ידוע שבשנת תרצ"ח (1938), כאשר חיפשו חלופה עברית למילה הלועזית גרז', לא נזכרה ההצעה הזאת אלא הצעות אחרות ובהן: תַּחְנִית, דִּיר מְכוּנִיּוֹת (לגרז' כמקום חניה), בַּיִת תַּקּוֹן מְכוּנִיּוֹת (לגרז' כבית מלאכה למכוניות). לפי עדותו של יצחק אבינרי, בראשית שנות הארבעים "בא המוסך ודחק את כל ההצעות הללו בשמשו לשני המובנים כאחד" (כבושי העברית בדורנו, עמ' 66).

מילה מוכרת פחות היא **סָד**, והיא משמשת בצירופים: **סָד שְׂמֵשׁ** (לוח המותקן במכונית מעל שמשות הנהג ומגן מפני סנוור השמש); **סִפֵּי עֵינַיִם** (פיסות עור משני צדי עיניו של הסוס המונעות ממנו להביט לצדדים). סָד בפתח שונה מ'סָד' בקמץ, המוכר מן הצירוף 'סד הכול' וקשור למילה 'סכום'.

בצורת הרבים של השמות הללו בא דגש המלמד על הכ"ף הכפולה של השורש: **מִסְכָּים**, **מוֹסְכָּים**, **סִפִּים**.